

COMMENTAAR

De Rookvrije Generatie

Wanda de Kanter

Staatssecretaris Martin van Rijn van het ministerie van VWS wil naar een rookvrije generatie. Kinderen die nu geboren worden zouden nooit meer moeten gaan roken. Ook de KNMG wil naar een rookvrije samenleving voor alle kinderen geboren vanaf 2017. Een grote advertentie in de Volkskrant voor dit concept werd door minstens 50 organisaties onderschreven. Het is een aantrekkelijk idee. Het grote voordeel is dat het een geleidelijk proces is, dat pas actueel wordt wanneer de kinderen geboren in 2017 de leeftijd van 18 jaar bereiken, dus in 2035. De politiek heeft alle tijd om maatregelen te nemen: begin bij de zwangere die rookt en groei mee met de kleine. Voor elke fase een nieuwe maatregel... zal het lukken? Een concept omarmen is één, er ook naar handelen is twee.

DODELIJKSTE PRODUCT OOIT

Als de sigaret nu zou worden uitgevonden, zou hij nooit op de markt worden gebracht. Geen enkele autoriteit zou een staafje goedkeuren dat zoveel schade veroorzaakt, nota bene bij gebruik zoals de fabrikant voor ogen heeft. Maar het is anders gelopen. De industrie zaaide twijfel over de schadelijkheid van het roken over de longen, lobbyde op het hoogste niveau om regelgeving tegen te houden en spendeerde miljarden aan marketing om het dodelijkste product dat ooit door mensen is bedacht, gemeengoed te maken.

Vandaag de dag vormen de rokers in Nederland nog altijd 25% van de bevolking. Elke dag raken in Nederland 100 kinderen verslaafd aan tabak. Dat product is in ons land op meer dan 30.000 punten te koop voor een lage prijs. Van de westerse landen bungelt Nederland onderaan de lijst als het gaat om kennis onder de bevolking over de gevolgen van tabak.

Rokers zijn verslaafd. Maar liefst 80% van hen wil stoppen, maar het lukt hen niet. Van alle mensen die stoppen zonder begeleiding is 95% binnen een jaar weer begonnen.

Stichting Eindspel Tabak liet de kosten berekenen van een maatschappij mét tabak en een maatschappij zonder tabak. Roken kost de samenleving 30 miljard euro, kosten die vooral terecht komen bij de rokers zelf.

Jaarlijks vallen er zo'n 600 dodelijke verkeersslachtoffers in Nederland. Om dit aantal te beperken is het dragen van een riem in de auto en een helm op een scooter verplicht gesteld. Met 20.000 tabaksslachtoffers per jaar is het niet te begrijpen dat kinderen niet beter beschermd worden tegen de schadelijke gevolgen van tabak.

EFFECTIEVE MAATREGELEN

In landen waar effectieve maatregelen genomen zijn, waaronder Australië, ligt het percentage rokers rond 12% van de bevolking, een dalend aantal. Dáár hebben ze de bevolking beschermd door het invoeren van bewezen effectieve maatregelen, zoals een flinke accijnsverhoging, het inperken van het aantal verkooppunten, een verbod op het uitstellen van rookwaren ('display ban') zodat tabak niet meer in de winkelschappen te zien is, en 'plain packaging' (dat is het verwijderen van merkuitingen van tabaksverpakkingen).

In Nederland is het verhogen van de leeftijd waarop je tabak mag kopen aantoonbaar mislukt. Er is nauwelijks handhaving mogelijk op 30.000 verkooppunten. Meer dan 70% van de minderjarigen die tabak proberen te kopen, krijgt sigaretten gewoon mee. Dankzij kartelafspraken binnen het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL), de branchevereniging van de supermarktbranche en 'food service' in Nederland, wordt effectieve leeftijdscontrole voorkomen.

'REPLACEMENT SMOKERS'

Kinderen worden door de tabaksindustrie 'replacement smokers' genoemd. Dat wil zeggen: zij moeten de reeds overleden rokers vervangen, zodat ze levenslang de kas van de industrie kunnen spekken. Is dit proces te stoppen?

Desgevraagd wil geen enkele roker dat zijn of haar kinderen en kleinkinderen gaan roken. Rokers zijn zich bewust van hun machteloosheid om te stoppen, en zowel rokers als niet-rokers willen kinderen beschermen tegen een tabaksverslaving. Er is dus draagvlak in de samenleving voor een rookvrije generatie.

Kinderen die worden geboren in het jaar 2017 zouden geen tabak meer moeten kunnen kopen, zodat ze niet meer verslaafd kunnen raken. Het is een schitterend concept, dat op dit moment in meerdere landen overwogen wordt. De Alliantie Nederland Rookvrij lanceerde het in Nederland. Een idee dat door vrijwel iedereen wordt

Antoni van Leeuwenhoek, afd. Longziekten, Amsterdam.

Drs. W. de Kanter, longarts (w.dekanter@nki.nl).

omarmd, behalve door de mensen die hun brood verdienen aan de tabaksverslaving van een ander.

TABAKSVRIJ OPGROEIEN

Kiezen voor een tabaksvrije generatie betekent ook dat de omgeving mee zal moeten groeien met het kind. Hoe stel je je dat voor?

Al vóór de conceptie gebeurt dat onder het motto: 'Als je graag een baby wil, stop dan eerst met roken en daarna met de pil.' Door te stoppen met roken wordt de vruchtbaarheid immers groter en je wil de foetus beschermen tegen de gevolgen van tabak.

Eenmaal geboren dient de baby rookvrij op te groeien. Dat betekent: ouders roken niet, of zeker niet in het bijzijn van de kinderen, en peuters worden niet blootgesteld aan giftige sigarettenrook. De medewerkers op de crèche roken niet, en de oppas en de grootouders roken evenmin. Als de kinderen op hun vierde naar de basisschool gaan, roken de leraren overdag niet; bovendien zijn de schoolpleinen rookvrij. En op weg van school naar huis zien de kleuters geen sigaretten meer bij Albert Heijn, de Jumbo, de AKO, het Kruidvat, bij Shell of bij welk verkooppunt dan ook. Nu kan een 9-jarig kind al 3 sigarettenmerken noemen, maar kinderen van de rookvrije generatie zullen er geen enkele kennen.

Als kinderen naar de middelbare school gaan zien zij geen oudere kinderen meer roken op het schoolplein of rond school. Ook is er geen tabak meer te koop in de buurt van de school, maar alleen in gespecialiseerde tabakzaken voor 13 euro per pakje. De pakjes zien er allemaal hetzelfde uit, het aantrekkelijke logo is verdwenen en bovendien staan er nare plaatjes op.

De groepsdruk zal geleidelijk afnemen dankzij effectieve campagnes die de komende jaren gevoerd worden om kennis over de gevolgen van roken over te brengen en daarmee het draagvlak voor al deze maatregelen te vergroten. Het zal niet stoer of sexy meer zijn om te roken. En dan worden die kinderen 18 jaar in het jaar 2035: ze roken niet en zullen dat ook nooit gaan doen.

OVERHEID, NEEM JE VERANTWOORDELIJKHEID

De rookvrije generatie een utopie? Stichting Eindspel Tabak gelooft dat dit geschetste beeld werkelijkheid kan worden, maar dat wetgeving noodzakelijk is. Kort gezegd: kinderen die geboren zijn na 2016 mogen geen tabak meer kopen.

Waarom zou de Nederlandse overheid bovenstaande maatregelen nu ineens wél nemen, terwijl zij er tot nu toe telkens voor gekozen heeft om af te wachten en alleen het strikt noodzakelijke doet? Omdat er draagvlak is voor het concept. Uit een recente analyse door Maurice de Hond onder ruim 4000 kiezers blijkt er een meerderheid te zijn voor effectieve maatregelen. Door meer en betere voorlichting kunnen we de kennis over de schade van tabak vergroten, zodat Nederland doordrongen raakt van het feit dat tabak geen gemeengoed meer zou moeten zijn. Met een rookvrije generatie kunnen we de fout die decennia geleden gemaakt is – tabak toelaten tot de markt – voorgoed ongedaan maken. Overigens is de rookvrije generatie geen nieuw idee; in veel landen speelt men al met het idee van 'endgame of tobacco' en de invoering van generatiegebonden tabaksverboden in allerlei vormen.¹

Wetgeving of niet, er rust een zware verantwoordelijkheid op de overheid om ervoor te zorgen dat het tabaksgebruik wordt teruggebracht. Laat de KNMG dit proces bewaken en er bovenop zitten, zodat de overheid zich aan haar belofte houdt en het niet bij mooie woorden alleen laat.

Belangenconflict en financiële ondersteuning: geen gemeld.

Aanvaard op 23 april 2016

Citeer als: Ned Tijdschr Geneeskd. 2016;160:D315

 KIJK OOK OP WWW.NTVG.NL/D315

LITERATUUR

- 1 McDaniel PA, Smith EA, Malone RE. The tobacco endgame: a qualitative review and synthesis. *Tob Control*. 28 augustus 2015 (epub).